

עיר שדה 01.4 - חברה טרסק: 'ארחי פרחי' או הלוחמים בדגים המלוחים

'חברה טרסק' היה שמה של קבוצה שנוסדה בתל אביב ב-1917 ופעלה בה עד סוף שנות ה-20. העיתונאי והחוקר אילן שחורי טוען במאמרו "כי מחר נמות" כי קיימות מספר סברות באשר למקור השם "טרסק". לשיטתו, ייתכן והשם לקוח מתוך המילה "טראסק" ביידיש, שפירושה 'רעש גדול', וכוונתה המדוברת הייתה- לעורר, לשמוח. טענה אחרת המובאת במאמרו היא שמדובר באדפטציה יידיית לראשי התיבות תר"ש- תורה, ריקוד ושמחה. הסמל של הקבוצה היה "פיג" - גרסה מזרח אירופאית לאצבע המשולשת. את המנונס המפורסם חיבר אבהרם שלונסקי:

"הנה באנו אנחנו, דרך פנו

ארחי פרחי- הפקר אנו

טרסק הוא שמנו

וידנו הן בכל!

"....."

אברהם אייזנשטיין, אשר שינה את שם משפחתו מאוחר יותר ל"אלדמע", היה מייסדי הקבוצה. הקבוצה הלכה וגדלה עם השנים וכללה אנשים מסוגים שונים; אמנים, שחקנים, פועלי בניין, מובטלים וסופרים. ביניהם ניתן למנות את אברהם שלונסקי, אלכסנדר פן, אביגדור המאירי, אריה רובינשטיין, מנדל רזניק, שמחה אייזן, משה זמירי ואחרים.

אנשי חברה טרסק, טרום מלחמת העולם הראשונה, היו מפורסמים בשל המסיבות שהם ערכו תהלוכות הפורים בהם השתתפו; הם היו מלכי חיי הלילה של תל אביב, בימים שבהם לא היו מספיק מקומות בילוי. חברה טרסק פצחו בריקודים סוערים באמצע הרחוב וסחפו עם את התושבים המופתעים; הם צעדו ברחובות הקטנים של העיר וגררו אחריהם עוברי אורח, תוך שהם שרים שירים ועוסקים במעשי קונדס. נשפם האחרון נערך שעות מעטות לפני פרסום צו הגירוש על ידי הממשל התורכי [שנה?]. בתגובה לכך אמר ר' מנחם שינקין בדרשתו בבית הכנסת של תל אביב: *"כשעה שדברים נוראים כאלה קורים סביב לנו וסכנות מן היותר גדולות מאימות עלינו להכחידנו, הולכים בחורים אלו ועוסקים בעליצות אהו!"* (חולות שהיו לכרך, נתן דונוביץ, ע"מ 52).

לאחר מלחמת העולם הראשונה השתנה במקצת אופי פעילותה של הקבוצה הם חזרו מן המלחמה, משוחררי הגדודים העבריים, נפגשו וחשבו מה ניתן לעשות על מנת להעלות את מורל התושבים הם היו מתכנסים מדי ערב במסעדת הפועלים של ראינוע "עדן" (רחוב לילנבלום) ומשם יוצאים בשירים וריקודים לרחובות, כדרכם. אולם בזמנים אלו, פעילותם לא הסתכמה בשובבות ועליזות ציבורית בלבד. החבורה לקחה חלק פעיל בחברה ובתרבות: ערכה משפטים ציבוריים, הרצאות בנושאים שונים ועוררה שיח ציבורי בענייני דימא.

חברה טרסק ביקשו להיות נותני החסות לכל הנדכאים, החלשים והעניים של העיר. רעייתו של מנדל רזניק, אחד מחברי הקבוצה, כתבה אחרי מותו שלא הייתה זו קבוצה של אנשי בוהמה ויחפנים שאהבו רק מסיבות כפי שמקובל היה לחשוב. אלא שמדובר בקבוצה של אנשים, שנפגשה מדי ערב על מנת לנסות לתת יד ועזרה לכל מי שצריך. במאבקם העיקש כנגד לובשי העניבות (את העניבה כינו הם "דג מלוח"), הם שאפו לשוויון חברתי. אחד מהמאבקים המפורסמים שלהם היה למען פתיחת קיוסק לרובננקו, אשר דיזנגוף סרב להעניק לו אישור בנייה. חברה טרסק פצחו במהומות קולניות במשרד ראש הממשלה עד שהלה ניכנע לדרישתם. בהזדמנות אחרת, הם נעלו את ראש העיר דיזנגוף במשרדו במהלך ויכות, עד שהוא קיבל את דעתם. כמו כן, הם ניהלו מאבק עיקש בברוך אגדת, שלתפיסתם סימל את הבורגנות השנואה. עימותם

עיר שדה: הארכיון ו פרקים בהיסטוריה של אקטיביזם תרבותי בתל-אביב יפו

במסגרת "אוהבים אמנות. עושים אמנות" 2012

הגיעה לידי שיא כאשר הוא תבע אותם על הוצאת דיבה, לאחר שפרסמו כרזות המגנות את נשפי פורים המסחריים של אגדתי. אותם נשפים, לטענתם, גזלו כסף מן העם למען ראוותנות אישית.

תמונות:

חברה טרסק מבצעים את תנועת ה"פיג" אל מול המצלמה, מתוך מאמרו של אילן שחורי "כי מחר נמות", *ידיעות תל אביב*, מוסף תרבות, 9.3.2012

חברה טרסק בקיבוץ ההכשרה על שם דב (בער) בורוכוב, מתוך: "קטוביץ" פריחתה ושקיעתה של הקהילה היהודית, הוצאת העמותה להנצחת יהדות קטוביץ, תל אביב, 1966

ביבליוגרפיה:

אילן שחורי, "כי מחר נמות", *ידיעות תל אביב*, מוסף תרבות, 9.3.2012

נתן דונוביץ, *חולות שהיו לכרך*, הוצאת שוקן 1959, ע"מ 54-52

תגיות: חברה טרסק, אברהם אייזנשטיין (אלדמע), ברוך אגדתי, תהלוכות פורים, ראינוע עדן